

BEZOCHT

In deze rubriek worden congressen, symposia, studiedagen, workshops en cursusdagen vermeld die bezocht zijn. Inge Wissink, universitair docent aan de Universiteit van Amsterdam en redactielid van Onderzoek & Praktijk doet verslag van het 7de LVB jaarcongres.

ALLEEN MAAR LIEFDE OP DE WARMSTE DERTIENDE SEPTEMBER OOIT

Verslag van het 7e jaarcongres LVB in Zwolle

Op de warmste 13 september ooit vond in Zwolle het 7e Jaarcongres LVB plaats. De aankondiging beloofde een informatieve en inspirerende dag en dat werd het ook. Jan Dirk de Jong, Lector Aanpak Jeugdcriminaliteit van de Hogeschool Leiden opende de goed georganiseerde dag als dagvoorzitter en benadrukte in zijn verhaal het belang van een goede connectie of relatie tussen hulpverlener en cliënten met LVB om zo te komen tot duurzame effecten.

Vervolgens kreeg dr. Hendrien Kaal, Lector LVB en jeugdcriminaliteit, eveneens Hogeschool Leiden, het woord als eerste spreker. Hendrien Kaal hield een boeiend verhaal over criminaliteit als sociaal construct en maakte de luisteraars zich ervan bewust dat er op verschillende momenten keuzes worden gemaakt of we gedrag al dan niet als crimineel bestempelen (of als 'probleemgedrag'). Interessante vragen werden gesteld zoals 'Wordt er steeds meer gedrag dat voorheen als kattenkwaad werd bestempeld nu gezien als crimineel gedrag?' (de 'kattenkwaad-theorie'). Ook werd aan de actualiteit van de dag gerefereerd 'Ruzie rappers is gewoon uit de hand gelopen schoolpleingevecht' en aan de eigen ervaringen van Hendrien Kaal: waar zijzelf voorheen de trap moest vegen als ze te laat kwam op school, bij haar kinderen wordt nu al snel een HALT maatregel geopperd. Het verhaal van Kaal werd ondersteund door resultaten van interessant onderzoek, waarbij bijvoorbeeld hulpverleners en politiemensen vignetten voorgelegd hadden gekregen en was gevraagd hoe ze het in die vignetten beschreven gedrag beoordeelden (met daarin daders met LVB en daders zonder LVB). In grote lijnen bleken de respondenten positievere emoties te hebben ten aanzien van de daders met LVB (delict minder erg, minder verantwoordelijk gehouden, meer baat bij hulpverlening, minder vaak betrokkenheid politie, minder vaak aangifte, en minder zware straffen). Er bleken echter ook verschillen te bestaan tussen de handhavers (politie) en de hulpverleners in die oordelen en dat zou nog wel eens zorgen voor botsingen in de praktijk. Volgens Kaal is het onze gezamenlijke verantwoordelijkheid om een bredere discussie te voeren, zowel binnen als tussen organisaties en binnen de maatschappij in haar geheel, over waar nu precies de grenzen moeten worden gelegd, wat moet bestraft worden? Hendrien Kaal sloot af door aan te geven dat de oververtegenwoordiging van LVB jongeren in de strafrechtketen aangeeft dat de integratie en normalisatie nog niet geslaagd is en dat om die reden betere steun voor de LVB groep nog steeds nodig is.

Na Hendrien Kaal nam de kersverse dr. Neomie van Duijvenbode (senior onderzoeker bij Pluryn) het woord. Ze maakte van 'een hete aardappel een hot topic': LVB en middelengebruik. Uit haar verhaal bleek dat er nog weinig kennis over de prevalentie is, weinig systematische screening, weinig mogelijkheden om het middelengebruik in kaart te brengen en weinig evidentie voor de effectiviteit van behandelingen. Toch zijn er ook zaken die we wel weten: zo weten we nu dat er 50 verschillende benamingen voor een 'jointje' zijn en dat sommige LVB-ers het drinken van een biertje niet als 'alcohol drinken' zien. Verder is uit Van Duijvenbode's verhaal gebleken dat diverse computertaken (zoals de joystick taak) of apps (om verslaving aan te pakken) niet goed geschikt zijn voor LVB jongeren. Het advies is om uitgebreid onderzoek te doen naar het executieve en cognitieve functioneren van de cliënt en daar de behandeling op aan te passen. Daarnaast zijn er redelijk wat preventieve mogelijkheden zoals het Bordspel Trip van het Trimbos-Instituut, gesprekken aan de hand

van folders van de Zonder Flauwekul serie en Take it Personal! van Pluryn. Er zijn ook wel mogelijkheden voor interventie, bijvoorbeeld cognitieve gedragstherapie aangepast voor LVB, maar 'one size does not fit all', houd dus rekening met de specifieke kenmerken van de cliënt. Tot slot benadrukte Van Duijvenbode nog het belang van samenwerking tussen de verschillende sectoren zoals VG, Forensische Zorg, verslavingszorg en GGZ.

Na de pauze nam dr. Anika Bexkens, UD aan de Universiteit Leiden en GZ-Psycholoog in opleiding tot Specialist, GGZ Delfland, de microfoon over voor haar lezing over risicogedrag bij jongeren met LVB. Waarom gebeurt het en wat kunnen we eraan doen? Bexkens liet zien dat als gevolg van ontwikkelingen in het puberbrein tijdens de adolescentie ook bij jongeren zonder LVB het risicogedrag toeneemt. Deze toename verklaarde zij vervolgens aan de hand van vier factoren: tekorten in het executief functioneren, problemen met het afwegen van beslissingen, sociale invloed van vrienden (sociale cognitieve) en invloeden van motivatie en emotie. Met betrekking tot de eerste 2 factoren weten we op basis van onderzoek bij jongeren met LVB al wel het één en ander. Zo hebben jongeren met LVB een minder goed werkgeheugen (executief functioneren), en kan bij het afwegen van beslissingen één bepaald aspect overheersen. Er is echter minder bekend vanuit de wetenschap over de invloed van peers bij jongeren met een LVB. Bij de vraag aan de zaal: 'Zijn jongeren met LVB gevoeliger voor peers?' klonk echter een volmondig 'JA'. Met behulp van zeer interessante experimenten waarbij LVB jongeren een taak voorgelegd kregen (bv. een gokkast taak of het oppompen van een ballon waarmee geld verdiend kon worden – BART-) werd echter ook wetenschappelijk onderzocht of jongeren met LVB meer risicogedrag vertoonden wanneer (gemanipuleerde, denkbeeldige) peers dit gedrag aanmoedigen. Opvallend waren hierbij de soms heftige reacties van de LVB jongeren op de negatieve peer reacties waarbij bedreigingen om de leeftijdgenoot in elkaar te slaan niet werden geschuwd. De resultaten lieten zien dat de zelfregulatie bij LVB jongeren inderdaad minder is, dat ze minder goed zijn in het afwegen van informatie, en dat ze gevoeliger zijn voor de invloed van peers. Maar wat kan er nu gedaan worden om het risicogedrag bij LVB jongeren te beperken? Executieve functies trainen? Misschien, het trainen van het werkgeheugen is effectief gebleken, maar het probleem is dat er weinig bewijs is voor de effectiviteit van dit soort trainingen, met name voor de 'verdere' gedragingen (die je eigenlijk wil beïnvloeden) zoals het risicogedrag. Het visueel maken van bijvoorbeeld voor- en nadelen van een beslissing kan wel leiden tot betere afwegingen volgens Bexkens (zie bijvoorbeeld Bailey e.a., 2010). Tegen het einde van haar presentatie besprak Bexkens de mogelijkheid van het op een positieve manier gebruik maken van de beïnvloedbaarheid van LVB jongeren door peers. Zijn LVB jongeren ook gevoeliger voor peers die positief gedrag aanmoedigen? Onderzoek 'in progress' lijkt te laten zien dat alle jongeren gevoelig zijn voor feedback op positief gedrag (met behulp van 'likes' van peers), maar dat het effect net wat sterker is voor LVB jongeren. Daarbij bleek bovendien dat het positieve effect wat langer lijkt door te werken in de LVB groep dan in de controlegroep. Bexkens vroeg zich nog wel af of de hoge sociale beïnvloedbaarheid bij verschillende groepen LVB jongeren wellicht verschillende achterliggende oorzaken heeft en toekomstig onderzoek zal zich daar dan ook op gaan richten. Tot slot wees Bexkens op het maatschappelijke belang van inclusie en participatie, zodat mensen met een beperking de mogelijkheden krijgen om (positieve) sociale netwerken op te bouwen en een toekomstperspectief te ontwikkelen.

Als laatste spreker van de ochtend vertelde drs. Peter Nouwens, science practitioner van de Academische Werkplaats Geestdrift en Tilburg University over zijn onderzoek in samenwerking met Nienke Smulders, prof. dr. Chijs van Nieuwenhuizen en prof. dr. Petri Embregts naar de kenmerken van mensen met een LVB, onder het mom van 'In het probleem zit vaak de oplossing'. Voor dit onderzoek zijn de dossiers van 250 mensen met een LVB of zwakbegaafdheid (aanmelders gespecialiseerde zorg) geanalyseerd. Uit deze analyse bleek bijvoorbeeld dat 60% een psychische stoornis had, dat veel mensen waren opgegroeid in een kwetsbaar gezin, dat er vaak sprake was van een ontbrekend of zwak sociaal netwerk, dat de gemiddelde leeftijd ten tijde van het eerste

zorgcontact 17 jaar was (laat!) en dat de zwakbegaafde groep de risicovollere groep bleek te zijn (vergeleken met de LVB groep). Daarnaast presenteerde Nouwens de resultaten van een latente klasse analyse die duiden op 5 verschillende 'LVB/zwakbegaafd'-profielen met elk hun eigen mogelijkheden en beperkingen. Het eerste profiel verwees naar 32% van de onderzochte cliënten en bleek een groep met relatief weinig problemen, competente ouders, soms een lichte vorm van autisme en/of weinig vrienden. Bij deze groep zou vaak praktische steun, bijvoorbeeld bij het vinden van een woning, gewenst zijn. Het tweede profiel verwees naar 20.8% van de cliënten en werd door Nouwens beschreven als een groep met voornamelijk individuele problemen (verslaving/gedragsproblemen) en ouders die moeilijkheden ervoeren in de opvoeding, zij ontvingen tevens weinig informele steun. Deze groep zou volgens Nouwens weer meer baat hebben bij bijvoorbeeld ouderondersteuning. Het derde profiel bevatte 18.8% van de cliënten en dit bleek een groep met weinig individuele problemen, soms wel depressie of problematiek in het gezin, en veel misbruik en mishandelingservaringen door ouders/opvoeders. Deze groep ontving de meeste informele steun. De hulpvraag bij deze groep richtte zich voornamelijk op 'Hoe beschermen wij het kind?' Het vierde profiel (14.8%) omvatte een groep met veel problemen in het gezin (alle ouders gescheiden), veel justitiecontacten, maar wel vrienden en een dagbesteding. Bij deze groep zouden de sterke punten in de omgeving versterkt moeten worden, zodat ouders uiteindelijk kunnen zeggen 'En nu gaat het goed' (zoals in het getoonde videofragment over Tamara na het programma MST-LVB MID gevolgd te hebben). Het laatste profiel, profiel 5 omvatte tenslotte de 12% met mensen met zeer complexe problematiek, geen dagbesteding, dakloosheid, veel problemen in het gezin, soms eigen kinderen, 100% verslaving en geen dagbesteding. De vraag, tenslotte, was of de hulpverlening passend is geweest. Het antwoord was: 'Nee'. Er is volgens Nouwens te weinig differentiatie in ondersteuning, te weinig aandacht voor cliënten met trauma's, te beperkte intersectorale samenwerking en te weinig aandacht voor verslavingen. De hulpverlening moet, kortom, aandacht hebben voor de specifieke kenmerken en omstandigheden van de cliënten. En hiermee komen we weer terug op het eerder al genoemde 'one size does not fit all' principe.

Vlak voor de lunch reikte Yvette de Beer vervolgens nog het eerste exemplaar van haar nieuwe boek Kompas Licht Verstandelijke Beperking (over mensen met een LVB, aangevuld met de nieuwste perspectieven) uit aan Ko Proos van het zorgkantoor voor langdurige zorg. Het boek geeft inzicht in wat het betekent om een LVB te hebben en wat de oorzaak is van het ervaren van belemmeringen in het dagelijks leven. Ze deed dit met de spreuk 'Het is het geloof in mogelijkheden, dat groeit tot stand brengt'. Alle deelnemers ontvingen aan het einde van de dag een eigen exemplaar van het gloednieuwe boek.

Na de smakelijke lunch in de zon buiten gingen de 2 rondes met parallelle middagsessies van start. Er waren verschillende mogelijkheden, zoals een sessie over de training in de omgang met agressie (verzorgd door Maartje Knotter), een sessie over de forensische zorgmijdende (jong)volwassen LVB-er (verzorgd door Jan Enserink en Lisette Gerritsen), een sessie over het vinden en onderhouden van een arbeidsplek voor mensen met een LVB (verzorgd door dr. Piet Geert Nicolay), een sessie over LVB-ers en jeugdcriminaliteit (verzorgd door Mathijs Zwinkels en Yassin Dagdag), een sessie over seksueel grensoverschrijdend gedrag door mensen met een LVB (verzorgd door drs. Bram le Grand), een sessie over Houvast voor ouders met een LVB (verzorgd door Odriel de Vletter) en een sessie over jongeren met een LVB online (verzorgd door mr. Rogier de Groot MSc). De sessie die mij het meest is bijgebleven was de sessie in de laatste ronde waarin Mathijs Zwinkels en Yassin Dagdag (inmiddels straatcoaches maar in vroegere tijden beter bekend als 'Zwanka en Daggie', oftewel 'ervaringsdeskundigen' van de 'University of the street') op indringende en zeer tot de verbeelding sprekende wijze lieten zien hoe LVB-jongeren door jeugdcriminelen met behulp van allerlei 'tricks' het slechte pad op worden getrokken. Aan het einde van de sessie gaven zij vanuit hun ervaring nog enkele tips aan mensen die werken met LVB-ers: werk vanuit positiviteit (glimlach, goed gevoel), wees jezelf, doe iets concreets samen om contact op te bouwen (bv. een formulier samen invullen),

bouw aan een vertrouwensrelatie, hou korte termijn doelen in zicht voor de jongere, zorg voor een zinnige dagbesteding, let op de omgeving, werk samen, trek de jongere uit de slachtofferrol, laat hem/haar in de spiegel kijken, en 'Boosheid met liefde' (oftewel, als je als begeleider echt teleurgesteld of boos bent moet je soms ook iemand op zijn plek kunnen zetten, om hem/haar zo verder te kunnen helpen). Op de voor de hand liggende vraag aan het einde van de sessie, hoe de mannen zelf tot inkeer waren gekomen, werden interessante antwoorden gegeven. 'Als de leerling wil, zal de leermeester verschijnen', zo lijkt het, en een bepaalde indringende ervaring, een 'trigger', lijkt ervoor te moeten zorgen dat de leerling ook echt wil. Als ik één en ander overdenk besef ik dat uiteindelijk iedereen gewoon waardering lijkt te willen krijgen. De mannen sluiten de inspirerende sessie en dag dan ook geheel in de lijn van deze gedachte af met de positieve woorden: 'Alleen maar liefde!'.

Inge Wissink